

ΧΑΡΑ ΚΑΙ ΛΥΠΗ

ΥΠΤΥΣΙΜΕΝΗ γυναίκα! Τρεῖς υἱούς ἔχει, τρία παλληκάρια, ἕως ἐκεῖ ἐπάνω. Ὁ ἕνας ἀνθυπολοχαγός, ὁ ἄλλος δικαστής, ὁ τρίτος μουσικός. Ἀφοσιωμένοι στήν δουλειά των καί στή μητέρα των. Οἱ προξενηταί πάνε κ' ἔρχονται, ἀλλά κανείς των δέν βιάζεται. Ἡ πανδρειά δέν θέλει ἀνυπομονησίαν· θάλλῃ μόνη της.

Ἡ μητέρα κατὰγεται ἀπό τήν Μακεδονίαν. Δεῖπει χρόνια, ἀπό μικρό κορίτσι, ἀπό τό χωριό της· ἀλλ' αὐτή ἡ ἀπομάκρυνσις ἀντί νά ἐλατιώσῃ, ἀπ' ἐναντίας, ἔχει ἀδέξῃσιν τήν ἀγάπην καί τόν πόθον πρὸς τὰ χῶματα ὅπου ἐγενήθη, ὅπου πρωτογνώρισε γονεῖς, ὅπου πρωτόφαλλε καί ὅπου πρωτοαγάπησεν. Ὁ ἄνδρας της δέν ζῆ· περιστοιχίζεται ὁμως ἀπό τοὺς τρεῖς λεβέντες καί αὐτή ἡ εὐτυχία ἔχει ἐλαφρύνῃ τήν θλίψιν τῆς χηρείας.

Παρακολουθεῖ μὲ πόνον τὰ παθήματα τῆς πατρίδος της, τὰς θηριωδίας τῶν Βουλγάρων, τήν εὐγενῆ αὐτοθυσίαν τῶν Ἑλλήνων ἀνταρτίων καί ὁ νοῦς της ἀπηλλαγμένος ἤδη ἄλλων φροντίδων, διαρκῶς στρέφεται πρὸς τήν σκλαβωμένην πατρίδα της. Πολλές φορές ποῦ λείπουν τὰ παιδιὰ της εἰς τὰς ἐργασίας των, αὐτή εἰς τήν κινητὴν πολυθρόναν της, ἐπάνω εἰς τὴν ταράτσαν, πλανᾷ τὰ βλέμματα πρὸς τὰ βουνὰ καί ὄνειροπολεῖ μίαν πατρίδα ἐλευθέραν. Ἐνα βράδν μάλιστα, τὴν ἐθώπευε τόσῳ λικνιστικὰ ὁ ἔσπερινός ζέφυρος, ὥστε ἀποκοιμήθηκε. Τῆς ἔλεγε ἡ ἀπαλὴ ἐκείνη πνοὴ τοῦ ἀνέμου λόγια γλυκά, ἐνθαρρυντικά, ἐνόμιζεν ὅτι τῆς ἐδίδεν ὑποσχέσεις κ' ἐλπίδας. Ἐχουν πολλές φορές καί τὰ στοιχεῖα ψυχῆν χωρὶς νά ὁμιλοῦν καὶ λέγουν καί ἡ ἰδική μας ψυχὴ τὰ ἐννοεῖ καί παραδίδεται

μὲ μίαν γλυκύτητα εἰς τὴν μυστικὴν των φωνήν.

Τὰ βλέφαρά της ἔκλεισαν ἐλαφρὰ-ἐλαφρὰ, ἐνῶ ὁ νοῦς της ἤρχιζεν ἕνα φτερωτὸ ταξεῖδι καί ἔφθασεν ἕως τὸ χωριό της. Ὡ πῶς ἄλλαξε! Τὰ σπήτια ἐρειπωμένα. Μία σκιά ἐρημώσεως πλανᾶται εἰς τοὺς πρὶν ἀνθισμένους ἐκείνους τόπους. Ψυχὴ γεννητὴ. Μακρὰ μόνον ξανοίγουν τὰ μάτια τῆς ψυχῆς της καπνὸν ὀλέθρου. Πολεμοῦν οἱ Μακεδόνες, ἀλλὰ ἀνάμεσα θαρρεῖ πῶς βλέπει τὰ παιδιὰ της... ναί, τὰ παιδιὰ της, τὰ βλέπει καί τὰ τρία. Ὁ ἕνας δίπλα στὸν ἄλλον· ὁ ἕνας ἡρωϊκώτερος τοῦ ἄλλου. Τρέμει ἡ καρδιά της μὴ τῆσιν καί πάθουν τίποτε. Εἶναι σπλάγγνα της, εἶναι ἡ παρηγοριὰς της, τὰ λαχταρᾷ· ἀλλὰ συλλογίζεται καί τὴν πατρίδα της, ποῦ χάνει τόσα παιδιὰ της ἀπὸ τὰ βόλγα τοῦ ἐχθροῦ. Παρακολουθεῖ μὲ ἀγωνίαν τὴν λυσοῶδη ἀλλ' ἄνισον συμπλοκὴν· μὰ σὲ λίγο δέν βλέπει σχεδὸν τίποτε ὁ καπνὸς τῶν ὀπλων τὴν ἐμποδίζει νά ἴδῃ τοὺς γιουὺς της· μίαν ὁμίχλην καί τίποτε ἄλλο... Περιμένει ἀνήσυχη, κνιτᾷ πρὸς τὸ αὐτὸ αἰωνίως σημεῖον, ἀενῶς, διανσιγὰ σιγὰ προβάλλει ὁ ἕνας της γυλὸς· βαστᾷ ψηλὰ τὸ σπαθὶ — ὦ πῶς λαμποκοπᾷ — καί ἀπὸ τὴν λεπίδα στάζει αἷμα κατακόκκινον... Ἴδου καί ὁ δεῦτερος... κρατεῖ περὶ ἄπαντα τὴ σημαία... Παρέκει ξεχωρίζει μέσα εἰς τὸν καπνὸν ὁ τρίτος... Ὡ, τί περὶ ἄπαντα ποῦ εἶναι τώρα! Θέλει νά πεταχθῆ κοντὰ τους... Θέλει νά τοὺς βοηθήσῃ, θέλει νά ριφθῆ καί αὐτὴ μέσα εἰς τὴν φωτιά, ἔτσι ἄοπλος ὅπως εἶναι, μὲ μόνην τὴν φωνὴν τοῦ δικαίου καί τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Νομίζει ὅτι τώρα ζοῦν τὰ παιδιὰ της, ἐκεῖ στὴ φωτιά τῆς μάχης! Φθάνει ἕως αὐτὴν ἡ ὁσμὴ τῆς πυρίτιδος· τὴν μεθᾷ καί θέλει, θέλει νά φθάσῃ στὰ παιδιὰ της, νά τὰ φιλήσῃ. Μὰ δέν προφθάνει... Σὲ λίγο βλέπει καί τὰ τρία κάτω στὴ γῆ πεσμένα... Τὸ σπαθὶ τοῦ ἐνὸς εἶναι σπασμένο, ἡ σημαία τοῦ ἄλλου τρυντημένη, τὰ χεῖλη τοῦ τρίτου κλειστά. Ἐνα φῶς μόνον σκορ-

πίζεται επάνω στα μέτωπά των. Τῆς φαίνονται τώρα ἔτσι τὰ παιδιὰ τῆς περὶ ὤμορρα, περὶ ἀγαπημένο, περὶ γλυκά.

Δὲν ἤξεύρει ἂν ζοῦν ἢ ἂν εἶναι νεκρά. Καὶ ἀγωνιᾷ καὶ τρέχει νὰ ἰδῆ, νὰ τ' ἀγκαλιάσῃ, ἀλλ' ὁ ζέφυρος πονεϊκός, τῆς ἀνοίγει ἀνάλαφρα τὰ . . . βλέφαρα καὶ βλέπει τότε ἡ τρομαγμένη μητέρα καὶ τὰ τρία τῆς τὰ παιδιὰ ἐκεῖ κοντιὰ τῆς, ἐπάνω εἰς τὴν ταράισαν, εἰς τὸ ἔσπε-

ρονὸν λυκόφως σιωπηλά, νὰ περιμένουν διὰ νὰ ξυπνήσῃ.

Ἄμα τὰ εἶδεν, ἠσθάνθη ὡς μητέρα μίαν χαρὰν νὰ τὴν πλημμυρῇ· ἀλλ' ὡς Ἑλληνὶς μέσα σιῆ χαρᾷ, νοιώθει καὶ ἓνα κάποιον σύννεφο λήθης διὰ τὴν διακοπὴν τοῦ ὥραίου οὐνεῖρον . . .

(Ἐκ τῆς «Σελίδας»).

Δ. Ι. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ*)

Ἡ μορφή τοῦ Ἰησοῦ ποικίλλει κατὰ τὴν κρίσιν τῶν διαφόρων καλλιτεχνῶν. Ἀπὸ τοῦ κλασικοῦ τύπου τῆς Ἀναγεννήσεως, ὁμοίου συνήθως, μέχρι τῆς νεωτέρας τεχνοτροπίας ἔχομεν διαφορὰς. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐν τῷ ἐφετεινῷ Salon τῶν Παρισίων ἐξετέθη εἰκὼν τοῦ Burnand ἐν ἣ ὁ Χριστὸς ἀπαγόμενος νὰ σταυρωθῇ παρίσταται ἄγιος καὶ γέρον! Ἡ ἀνεύρεσις τοῦ σοιδαρίου τοῦ Τουρίνου, μὲ ὅλας τὰς προκληθείσας ἀμφισβητήσεις, ἐνισχύει τὸν κοινῶς μέχρι τοῦδε παραδεδεγμένον τύπον.

Ἐξοχωτέρα κεφαλὴ Χριστοῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ τοῦ Guido Reni (*Ecce homo*).

Τὸ φιλίμα τοῦ Ἰούδα, τὸ δηναριον (Τισιανός), ἡ προσευχὴ εἰς τὸ ὄρος Ἐλαιῶν, ἐν Γεσθημανῇ, ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ, ὁ Ἰησοῦς προσευχόμενος, ἰδίως δὲ ὁ Μυστικὸς δειπνὸς εἰκονίσθησαν θαυμασίως. Ὁ Μυστικὸς δειπνὸς τοῦ Da Vinci, ὅστις καὶ τὸν Χριστὸν φέροντα τὸν σταυρὸν ἀπαραιμίλλως ἐζωγράφισε, εἶνε ἡ ἀξιώθεισα περισσότερας μνείας. Ἐκ τῶν νεωτέρων, ὁ von Gebhardt ἐπέτυχε πλεῖστον εἰς τὴν ἀπεικόνισιν.

Ἀλλὰ κυρίως τὸ δεῦτερον μέρος τῆς θεανθρώπου τριλογίας, τὸ περιλαμβανόν τὴν Σταύρωσιν, ἀπετέλεσε τὴν ἀδριστεράν ἔμπνευσιν τῶν καλλιτεχνῶν. Ὅλοι σχεδὸν οἱ μεγάλοι ζωγράφοι τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τῆς μεταγενεστερᾶς τέχνης εἰργάσθησαν ὥστε ν' ἀναπαραστήσουν ἐπιτυχῶς τὸν Χριστὸν πάσχοντα ἢ θνήσκοντα ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Ἡ πρώτη εἰκὼν τῆς Σταυρώσεως ἐγένετο κατὰ τὸν 3^{ον} αἰῶνα εἰς μίαν Ἑκκλησίαν τῆς Ναρμπόν. Ἐκτοτε μέχρι σήμερον ἑκατοντάδες Σταυρώσεων ἐφιλοτεχνήθησαν, ἐπιμένον δ' ἤτο ποικίλα νὰ εἶναι καὶ αἱ στάσεις τοῦ σώματος, καὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐν γένει αἱ φυσιογνωμίαι τοῦ Ἰησοῦ. Κοινὸς τύπος εἶναι ὁ παριστῶν τὸν Ἰησοῦν φέροντα καταφανεῖς τὰς σω-

ματικὰς ἀλγηθόνας ἐν τῷ προσώπῳ, ἐν τῷ συνεπτυγμένῳ μετώπῳ, ἐν τοῖς πεφρυγμένοις χεῖλεσι, ἐν τοῖς ἐσβεσμένοις ὀφθαλμοῖς. Τὸ γένειον εἶναι κοντὸν καὶ ξανθίζον, ἡ κόμη ἀτημέλητος, περὶ τὴν ὄσφυν δὲ φέρει ταινίαν ὑφάσματος, πίπτουσαν πρὸς τὰ ἔμπρός. Οἱ ἦλοι φαίνονται μὲ τὸ ρέον αἷμα καὶ οἱ πόδες εἰς ἄλλα μὲν ἔργα εἶναι καρφωμένοι ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ, εἰς ἄλλα δὲ ἐπὶ προσέχοντος ξυλίνου τετραγώνου στηρίγματος. Ἡ κεφαλὴ παρ' ἄλλοις μὲν καλλιτέχναις κλίνει πρὸς τὰ δεξιὰ, παρ' ἄλλοις ἀριστερὰ, παρ' ἄλλοις ὑψοῖ τὰ βλέμματα πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ παρ' ἄλλοις, πρὸς τὰ κάτω ὡς εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον τοῦ Βελασκέ. Ὁ ἀκάνθινος στέφανος ἀναφαίνεται εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ II^{ου} αἰῶνος. Ἐν γένει ἡ τέχνη ἀπὸ τοῦ I^{ου} αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν ἀπέδωκεν εἰς τὸν Ἰησοῦν ὄλην τὴν φυσικότητα, τὸν πραγματισμόν, τὴν ζωὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὸ μαρτύριον τῆς πασχούσης σαρκός. Καὶ εὐλόγως, διότι ὅσα πραγματικώτερα εἶναι ἡ ἀναπαράστασις, τόσα προσπίπτει περισσότερον εἰς τὴν ἀντίληψιν καὶ τόσα λογικώτερα καθίσταται ἡ πίστις.

Ἐκ τῶν διασημοτέρων εἰκόνων τῆς Σταυρώσεως εἶναι ἡ τοῦ Ραφαήλ. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἔσταυρωμένος ἐπὶ πανυψηλοῦ σταυροῦ· δύο μικροὶ ἄγγελοι ἱπτάμενοι εἰς τὸ κενὸν συλλέγουσιν ἐντὸς δοχείων τὸ ἐκ τῶν πληγῶν ρέον αἷμα. Παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἔσταυρωμένου ἴστανται ἀπ' ἐνός ἡ Παρθένος ὀρθία καὶ ὁ Ἰερώνυμος γονυκλινής, ἄτυπῶν τὸ στήθος του διὰ λίθου, καὶ ἀπ' ἐτέρου ὁ ἁγ. Ἰωάννης καὶ ἡ Μαγδαληνὴ γονυκλινής, βλέπουσα πρὸς τὸν οὐρανόν.

Ὁ Ροῦμπενς εἰκόνισε τὸν Ἰησοῦν κλίνοντα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ἔμπρός. Ὁ Ρωμαῖος στρατιώτης λογχίζει τὴν πλευρὰν του, ἐνῶ ἡ Μαγδαληνὴ γονυπετῆς τὸν ἱκετεύει· δεξιὰ ὑψοῦται ὁ πιστεύσας ληστής μὲ γενειάδα λευκὴν, καὶ ἀριστερὰ ὁ ἄπιστος ληστής μὲ μελανὴν κόμην ἐκπνέων, ἐνῶ ὁ δῆμιος κατέρχεται ἐκ τοῦ σταυροῦ διὰ κλίμακος. Ἡ Παρθένος μεταξὺ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου καὶ τῆς Μαρίας τοῦ Κλεωπά

*) Τέλος